

Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tionde avdelningen)

den 21 september 2016*

”Järnvägstransport — Förordning (EG) nr 1371/2007 — Resenärers rättigheter och skyldigheter —
Avsaknad av biljett — Betalning sker inte inom föreskriven tid — Brott”

I mål C-261/15,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Vredegerecht te Ieper (fredsdomaren i Ypres, Belgien) genom beslut av den 21 maj 2015, som inkom till domstolen den 1 juni 2015, i målet

Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV

mot

Gregory Demey,

meddelar

DOMSTOLEN (tionde chambre)

sammansatt av avdelningsordföranden F. Biltgen samt domarna A. Borg Barthet (referent) och E. Levits,

generaladvokat: N. Wahl,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

- Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV, genom J.-P.Kesteloot, advocaat,
- Gregory Demey, genom K. Bentein, advocaat,
- Frankrikes regering, genom D. Colas, F.-X. Bréchet och M.-L. Kitamura, samtliga i egenskap av ombud,
- Europeiska kommissionen, genom F. Wilman, J. Hottiaux och N. Yerrell, samtliga i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: nederländska.

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

- 1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 6.2 sista meningen i bilang A till fördraget om internationell järnvägstrafik (Cotif) av den 9 maj 1980, ändrat genom protokollet om ändring av fördraget om internationell järnvägstrafik av den 3 juni 1999 (nedan kallat bilang A) i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer (EUT L 315, 2007, s. 14).
- 2 Begäran har framställts i en tvist mellan Nationale Maatschappij der Belgische Spoorwegen NV (Belgiens nationella järnvägsbolag (nedan kallat SNCB) och Gregory DemeY. Målet avser erläggande av en schablonersättning med anledning av brott som Gregory DemeY begått genom att resa med tåg utan att inneha biljett och utan att betala avgifterna inom de frister som anges i lag.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

- 3 I artikel 4, som har rubriken ”Transportavtal”, i förordning nr 1371/2007, föreskrivs följande:
”Ingående och genomförande av transportavtal och tillhandahållande av information och biljetter ska ske enligt bestämmelserna i avdelning II och avdelning III i bilaga I, varvid bestämmelserna i detta kapitel ska iakttas.”
- 4 Bilaga I till förordningen, med rubriken ”Utdrag ur enhetliga rättsregler för avtal om internationell transport av resande på järnväg (CIV)” består av bilang A. Avdelning II, med rubriken ”Ingående och fullgörande av transportavtalet” i bilanget ingår i bilaga I och består av artiklarna 6–11 i bilanget.
- 5 Artikel 6, med rubriken ”Transportavtal”, i bilang A, har följande lydelse:
”1. Genom transportavtalet förbinder sig transportören att transportera resande och i förekommande fall resgods och fordon till bestämmelseorten och att lämna ut resgodset och fordonen på bestämmelsestationen.
2. Transportavtalet ska bekräftas genom en eller flera biljetter utfärdade till den resande. Om biljetten saknas, är felaktig eller har gått förlorad ska detta, om inte annat följer av artikel 9, dock inte påverka avtalets bestånd eller giltighet, utan det ska fortfarande lyda under dessa enhetliga rättsregler.
3. Biljetten ska tills motsatsen bevisats gälla som bevis för ingåendet av och innehållet i transportavtalet.”
- 6 Artikel 7 i bilang A avser biljetten.
- 7 I punkt 1 i artikel 8, med rubriken ”Betaling och återbetaling av transportavgift”, i bilang A föreskrivs att om inte annat överenskommits mellan den resande och transportören ska transportavgiften betalas i förväg.

- 8 I artikel 9, med rubriken ”Rätt till transport – Förlust av rätten till transport”, i samma bihang A föreskrivs följande:

”1. Den resande ska från resans början vara försedd med en giltig biljett och visa upp den vid biljettkontrollen. I de allmänna transportvillkoren får föreskrivas:

- a) att en resande som inte visar upp en giltig biljett ska betala en tilläggsavgift utöver transportavgiften,
- b) att en resande som vägrar att genast betala transportavgiften eller tilläggsavgiften kan förlora rätten till transport,
- c) om och under vilka omständigheter tilläggsavgiften ska återbetalas.

2. I de allmänna transportvillkoren får föreskrivas att resande som

- a) utgör en fara för tågtrafikens säkerhet och funktion eller för andra resandes säkerhet, eller
- b) stör andra resande på ett sätt som inte kan godtas,

ska förlora rätten till transport eller tvingas avbryta sin resa, och att sådana personer inte har rätt att få tillbaka vare sig transportavgiften eller den avgift de har betalat för transporten av inskrivet resgods.”

- 9 Artiklarna 10 och 11 i bihang A avser fullgörande av förvaltningsmyndigheters föreskrifter respektive tåginställelse och tågförsening. Avdelning III i bihang A i bilaga I till förordning nr 1371/2007 avser transport av handresgods, djur, inskrivet resgods och fordon.

Belgisk rätt

- 10 I artikel 15.1 första stycket i Koninklijk besluit van 20 december 2007 houdende reglement van de politie op de spoorwegen (Kunglig förordning av den 20 december 2007 med ordningsföreskrifter vid järnvägstrafik) (*Belgisch Staatsblad*, 15 juli 2008, s. 36973) föreskrivs följande:

”Järnvägsvagnar och perronger ska endast vara tillgängliga för resenärer som, i enlighet med det berörda järnvägsföretagets allmänna transportvillkor, innehar en giltig biljett eller som uppfyller de allmänna transportvillkoren genom att skaffa sig en sådan biljett.”

- 11 Artikel 18.1 i nämnda kungliga förordning har följande lydelse:

”Överträdelse av denna förordning är enligt artikel 3 i lagen av den 12 april 1835 om vägtullar och ordningsföreskrifter vid järnvägstrafik straffbar, även om den skett genom oaktsamhet.”

- 12 I artikel 3 i Wet van 12 april 1835 betreffende het tolgeld en de reglementen van de spoorwegpolitie (lag av den 12 april 1835 om vägtullar och bestämmelser om ordningsföreskrifter vid järnvägstrafik) (kungjord den 17 april 1835) föreskrivs att regeringen får fastställa straff enligt Wet van 6 maart 1818 betreffende de straffen uit te spreken tegen de overtreders van algemene verordening of te stellen bij provinciale of plaatselijke reglementen (lag av den 6 mars 1818 om de straff som ska påföras för överträdelser av allmänna interna bestämmelser samt de straff som ska utdömas enligt regionala eller kommunala bestämmelser) (kungjord den 6 mars 1818)

- 13 Enligt artikel 1.1 i lagen av den 6 mars 1818 ska ”överträdelser av kungliga förordningar, för vilka inget specifikt straff fastställts eller ska fastställas i lag ... medföra åtta till fjorton dagars fängelse och 26 till 200 franc i böter, eller ettdera av dessa straff”.

- 14 I artikel 74 i Wet van 6 april 2010 betreffende marktpraktijken en consumentenbescherming (lag av den 6 april 2010 om affärsmetoder och konsumentskydd) (Belgisch Staatsblad, 12 april 2010, s. 20803) (nedan kallad lagen om affärsmetoder) föreskrivs följande:

”I avtal mellan en näringsidkare och en konsument är följande villkor eller kombinationer av villkor i alla händelser oskäliga:

...

17. Att fastställa beloppet för den ersättning som en konsument som inte uppfyller sina förpliktelser ska betala utan att bestämma en motsvarande ersättning som ska betalas av näringsidkaren för det fall att denne inte uppfyller sina förpliktelser,

...

24. Att, om konsumenten brister i eller är i dröjsmål beträffande uppfyllandet av sina skyldigheter, fastställa ett ersättningsbelopp som är uppenbart oproportionerligt i förhållande till den skada som näringsidkaren kan lida.

...”

- 15 I artikel 75.1 i lagen om affärsmetoder föreskrivs följande:

”Oskäliga villkor är ogiltiga.

Avtalet förblir bindande för parterna om det kan bestå utan de oskäliga villkoren.

Konsumenten kan inte avstå från de rättigheter han eller hon har enligt denna avdelning.”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

- 16 Vid kontroller i september och oktober 2013 konstaterades att Gregory Demey vid fyra tillfällen hade rest med tåg i Belgien utan att inneha biljett. Konduktören uppmanade Gregory Demey att inom en frist på 14 dagar betala biljettpriset på 11,20 euro jämte en tilläggsavgift på 8 euro, det vill säga totalt 19,20 euro per resa. Gregory Demey betalade inte inom fristerna och han efterkom inte SNCB:s betalningsanmodningar.
- 17 SNCB väckte därför talan mot Gregory Demey vid Vredegerecht te Ieper (fredsdomaren i Ypres, Belgien) och begärde en schablonersättning på ytterligare 800 euro, det vill säga 200 euro per resa som genomförts utan biljett, istället för den ursprungliga administrativa tilläggsavgiften på 8 euro per resa.
- 18 SNCB har hävdats att schablonersättningen på 200 euro per resa motiveras av de brott som Gregory Demey gjort sig skyldig till. Den gemensamma partsvilja som enligt SNCB är nödvändig för att det ska föreligga ett transportavtal saknas, då Gregory Demey handlat brottsligt genom att uppsåtligt ha tagit tåget utan att inneha biljett. SNCB ansåg följaktligen att Gregory Demey inte åtnjuter rättsligt skydd i egenskap av konsument enligt bland annat artiklarna 74 och 75 i lagen om affärsmetoder.
- 19 Gregory Demey har gjort gällande att han åtnjuter rättsligt skydd enligt artikel 74 punkterna 17 och 24, då avsaknaden av biljett enligt artikel 6.2 sista meningen i bilag A i bilaga I till förordning nr 1371/2007 varken påverkar frågan huruvida ett avtal föreligger eller om det är giltigt.

- 20 Den hänskjutande domstolen konstaterar att Gregory Demeys argumentation vilar på antagandet att det föreligger ett avtal mellan honom och SNCB. Den hänskjutande domstolen anser däremot att SNCB:s uppfattning innebär att Gregory Demeys har begått en straffbar gärning. Den hänskjutande domstolen frågar sig således om det i målet föreligger ett transportavtal mellan Gregory Demeys och transportföretaget enligt artikel 6.2 sista meningen och om den hänskjutande domstolen således kan tillämpa bestämmelserna i lagen om affärsmetoder, som förutsätter att ett sådant avtal föreligger.
- 21 Vrederecht te Ieper (fredsdomaren i Ypres) beslutade mot denna bakgrund att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till domstolen:

”Utgör artikel 6.2 [sista meningen] i [bihang A] i bilaga I till [förordning nr 1371/2007] hinder för nationella belgiska straffrättsliga bestämmelser, såsom de [som återges i punkterna 10–13 i denna dom], enligt vilka en person som reser utan biljett – och som inte i efterhand betalar föreskrivna avgifter inom angiven frist – begår ett brott, vilket utesluter att det föreligger ett avtalsförhållande mellan transportbolaget och tågresenären, vilket i sin tur innebär att resenären inte omfattas av konsumentskyddsbestämmelserna på området i unionsrätten och i belgisk rätt, vilka [enbart] gäller om det föreligger ett avtalsförhållande med konsumenten?”

Prövning av tolkningsfrågan

- 22 Den hänskjutande domstolen har ställt frågan för att få klarhet i huruvida artikel 6.2 sista meningen i bihang A i bilaga I till förordning nr 1371/2007 ska tolkas så att den utgör hinder för nationella bestämmelser i vilka föreskrivs att en person som rest med tåg utan att inneha biljett och som inte betalar föreskrivna avgifter inom de frister som anges i dessa bestämmelser inte har ett avtalsförhållande med järnvägsföretaget.
- 23 Parterna i det nationella målet är oeniga om huruvida det enligt denna bestämmelse ingås ett transportavtal så snart en person reser med tåg oberoende av om han eller hon innehar biljett eller inte. Det ska därför fastställas om artikel 6.2 i bihang A i bilaga I till förordning nr 1371/2007 reglerar villkoren för att ingå ett transportavtal.
- 24 Domstolen erinrar om att det i artikel 4, med rubriken ”Transportavtal”, föreskrivs att ingående av transportavtal ska ske enligt bestämmelserna i avdelning II och avdelning III i bihang A i bilaga I till denna förordning. Dessa bestämmelser reglerar emellertid inte i detalj villkoren för att ingå ett sådant avtal.
- 25 Enligt artikel 6.2 i bihang A i bilaga I till förordning nr 1371/2007 gäller nämligen att ”[t]ransportavtalet ska bekräftas genom en eller flera biljetter utfärdade till den resande. Om biljetten saknas, är felaktig eller har gått förlorad ska detta, om inte annat följer av artikel 9, dock inte påverka avtalets bestånd eller giltighet, utan det ska fortfarande lyda under dessa enhetliga rättsregler”.
- 26 Det framgår av denna bestämmelses ordalydelse att den förutsätter att det föreligger ett transportavtal som har ingåtts på förhand och enbart avser beviset för att ett sådant avtal föreligger, vilket kan visas genom en eller flera biljetter. Andra meningen i denna bestämmelse avser situationer där tågresenären inte kan uppvisa en biljett eller där biljetten är felaktig, varvid det föreskrivs att avtalets bestånd eller giltighet inte påverkas i sådana situationer utan att de regler som gäller för avtalets ingående närmare preciseras.
- 27 Omnämmandet i denna andra mening av att biljett saknas kan enbart förstås så att ett transportavtal har ingåtts på förhand och att resenären inte kan bevisa att han eller hon har köpt en biljett. I annat fall skulle första meningen i denna bestämmelse berövas sin ändamålsenliga verkan.

- 28 Enligt artikel 6.1 i bilag A i bilaga I till förordning nr 1371/2007 förbinder sig transportören genom transportavtalet att transportera resande och i förekommande fall resgodis och fordon till bestämmelseorten. Även denna bestämmelse förutsätter att det har ingåtts ett transportavtal på förhand men preciserar inte hur avtalet ska ha ingåtts.
- 29 På samma sätt preciseras det i artikel 6.3 i nämnda bilag A enbart att biljetten till dess motsatsen har bevisats ska gälla som bevis för ingåendet av transportavtalet och för innehållet i detta.
- 30 Härav följer att artikel 6.2 i bilagan inte ska tolkas så att den reglerar villkoren för att ingå ett transportavtal.
- 31 Denna tolkning stöds av det sammanhang i vilket denna bestämmelse ingår.
- 32 Enligt artikel 9 i bilag A i bilaga I till förordning nr 1371/2007, till vilken det hänvisas i artikel 6.2 i bilagan, ska nämligen den resande från resans början vara försedd med en giltig biljett och visa upp den vid biljettkontrollen. I artikel 9 stadgas även att det i de allmänna transportvillkoren får föreskrivas att en resande som inte visar upp en giltig biljett ska betala en tilläggsavgift utöver transportavgiften och att en resande som vägrar att genast betala transportavgiften eller tilläggsavgiften kan förlora rätten till transport. I denna bestämmelse föreskrivs således enbart vilka sanktioner som kan vidtas mot en resenär som inte innehar biljett och som inte betalar avgiften i efterhand och den innehåller ingen precisering av villkoren för att ingå transportavtalet.
- 33 Detsamma gäller de andra bestämmelserna i avdelning II i bilag A i bilaga I till förordning nr 1371/2007. I artikel 8.1 i bilagan föreskrivs nämligen att om inte annat överenskommit mellan den resande och transportören ska transportavgiften betalas i förväg. Artikel 7 i bilagan avser biljett och artiklarna 10 och 11 i nämnda bilag A avser fullgörande av administrativa formaliteter respektive tåginställelse och tågförsening.
- 34 Under dessa omständigheter kan slutsatsen dras att artikel 6.2 i bilag A i bilaga I till förordning nr 1371/2007 inte kan tolkas så, att den avser villkoren för att ingå ett transportavtal, då dessa villkor regleras av relevanta nationella bestämmelser.
- 35 Mot bakgrund av vad som anförts ovan ska frågan besvaras enligt följande. Artikel 6.2 sista meningen i bilag A i bilaga I till förordning nr 1371/2007 ska tolkas så, att den inte utgör hinder för nationella bestämmelser i vilka föreskrivs att en person som reser med tåg utan att inneha biljett och som inte betalar föreskrivna avgifter inom de frister som anges i dessa bestämmelser inte har ett avtalsförhållande med järnvägsföretaget.

Rättegångskostnader

- 36 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tionde avdelningen) följande:

Artikel 6.2 sista meningen i bilag A till fördraget om internationell järnvägstrafik (Cotif) av den 9 maj 1980, ändrat genom protokollet om ändring av fördraget om internationell järnvägstrafik av den 3 juni 1999 i bilaga I till Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1371/2007 av den 23 oktober 2007 om rättigheter och skyldigheter för tågresenärer ska tolkas

så, att den inte utgör hinder för nationella bestämmelser i vilka föreskrivs att en person som reser med tåg utan att inneha biljett och som inte betalar föreskrivna avgifter inom de frister som anges i dessa bestämmelser inte har ett avtalsförhållande med järnvägsföretaget.

Underskrifter